

Afsin (oral text)

Æфсийнæ (устный текст)

Афсин (устный текст)

Recorded from Sergey in Matsuta village, North Ossetia, in 2008.

Записано у Сергея в с. Мацута, Северная Осетия, в 2008 г.

Recorded by Arseniy Vydrin and Julia Mazurova. Interlinearized by Julia Mazurova.

Записывали: Арсений Выдрин, Юлия Мазурова. Глоссировала: Юлия Мазурова.

1.1	Маенæ нæ	размæ	ци	хонх	лæууы		уалæ	
	мæнæ нæ	раз -мæ	ци	хонх	лæу -уй		уалæ	
	мæнæ нæ ₃	раз -мæ	ци	хонх	лæу -уй		уалæ	
	вот 1PL.ENCL.GEN	рядом ALL	что	гора	стоять PRS.3SG		вон,там.наверху	
	туруса сагъд	кæми	ес	еци	тегъæ	хуннуй		Хекъори
	туруса сагъд	кæми	ес	еци	тегъæ	хунн -уй		Хекъори
	туруса сагъд	кæми	ес ₁	еци	тегъæ	хунн -уй		Хекъори
	флаг вкопанный	где	EXT	тот	выступ, гребень	называться PRS.3SG		Хекори
	тегъæ							
	тегъæ							
	тегъæ							
	выступ, гребень							
	S: Вот гора, которая возле нас, вон, где флаг, вот это место называется Хекъори тегъæ.							
1.2	Кæддæр	раги	дзамани	дууæ	лæги		мæнæ	аци
	кæддæр	раги	дзаман -и	дуу -æ	лæг		-и мæнæ	аци
	кæддæр	раги	дзаман -и ₂	дуу -æ ₁	лæг		-и ₁ мæнæ	аци
	когда.то	давно	время INESS	два NOM	мужчина, человек	GEN	вот	этот
	комæй	рацудæй		дууæ	барæги		дууæ	
	ком -æй	ра- цуд -æй		дуу -æ	барæг -и		дуу -æ	
	ком ₁ -æй	ра- цуд ₁ -æй		дуу -æ ₁	барæг -и ₁		дуу -æ ₁	
	ущелье ABL	PREF идти PST.INTR.3SG		два NOM	всадник GEN		два NOM	
	бæхгини	хестæр	æма	кæстæр				
	бæх -гин -и	хестæр	æма	кæстæр				
	бæх -гин -и ₁	хестæр	æма	кæстæр				
	лошадь ADJ GEN	старший	и	младший				
	Когда-то давно, двое мужчин вышли из этого места, двое поспоривших, двое всадников: старше и младше.							
2.1	'Ма хестæр	мæнæ	скъолай	фаллаг	фарсмæ		ку	
	ма хестæр	мæнæ	скъола -й	фаллаг	фарс -мæ		ку	
	ма ₂ хестæр	мæнæ	скъола -и ₁	фаллаг	фарс ₂ -мæ		ку	
	и старший	вот	школа GEN	противоположный	бок, сторона ALL		когда	
	рахъæрттæнцæ	уæд	уотæ	зæгъуй	æ		кæстæрæн	
	ра- хъæртт -æнцæ	уæд	уотæ	зæгъ -уй	æ		кæстæр -æн	
	ра- хъæрт -æнцæ	уæд ₁	уотæ	зæгъ -уй	æ ₂		кæстæр -æн ₁	
	PREF достигать PST.INTR.3PL	тогда	так	сказать PRS.3SG	POSS.3SG		младший DAT	
	: « Уалæ	еци	тегъæбæл	аци	бон	ес	кувд	'ма
	уалæ	еци	тегъæ	-бæл аци	бон	ес	кувд	ма
	уалæ	еци	тегъæ	-бæл аци	бон ₂	ес ₁	кувд	ма ₂
	вон,там.наверху	тот	выступ, гребень	SUPER	этот	день	EXT пир, застолье	и

бадунца	æстæмæй	–	астмæ	æстæймаг	бон
бад -унца	æстæм -æй		аст -мæ	æст -æймаг	бон
бад -унца	æстæм -æй		аст -мæ	аст -æймаг	бон ₂
сидеть PRS.3PL	восьмой ABL		восемь ALL	восемь ORD	день

Когда они дошли до той стороны школы, старший говорит: «Вон на том углу сегодня кувд, и сидят там уже неделю, восьмой день.

2.2 Сæ	хъуæца	ба	кæсай	фæрсæрдама
сæ	хъуæца	ба	кæс -ай	фæрс æрдæ -мæ
сæ ₂	хъуæца	ба	кæс ₂ -ай	фарс ₂ æрдæг -мæ
POSS.3PL	дым	CONTR	казаться SUBJ.2SG	бок, сторона сторона ALL

цау

цау -й
ца -уй
идти PRS.3SG

А дым идет в сторону.

2.3 'Ма	уомæн	уотæ	'й	'ма	ци	æфсийнæ
ма	уомæн	уотæ	'й	ма	ци	æфсийн -æ
ма ₂	уомæн	уотæ	æй ₁	ма ₂	ци	æфсийн -æ ₁
поэтому	он,она.DAT	так	быть.PRS.3SG	что	что	хозяйка NOM

сæбæл	зелæн кæнуй	ка	син	цæттæ
сæбæл	зелæн кæн -уй	ка	син	цæттæ
сæбæл	зелæн кæн -уй	ка	син	цæттæ
3PL.ENCL.SUPER	поворот делать PRS.3SG	кто	3PL.ENCL.DAT	готовый

кæнуй	уой	ном	не	'ссирдтонца	æма
кæн -уй	уой	ном	не 'с-	сирд -т -онца	æма
кæн -уй	уой ₃	ном	не ₂ ис-	-т -онца	æма
делать PRS.3SG	он,она.GEN	уважение	NEG PREF	TR PST.TR.3PL	и

сæбæл	рабостæ	кодта	'ма	сæ	хъуæца
сæбæл	рабост -æ	код -т -а	ма	сæ	хъуæца
сæбæл	рабост -æ ₁	код -т -а ₁	ма ₂	сæ ₂	хъуæца
3PL.ENCL.SUPER	обида NOM	делать TR PST.TR.3SG	поэтому	POSS.3PL	дым

уомæ	гæсгæ	уæлæма	нæ	цау	фалæ
уомæ	гæсгæ	уæлæ	-мæ	нæ цау -й	фалæ
уомæ ₁	гæсгæ	уæлæ	-мæ	нæ ₂ ца -уй	фалæ
он,она.ALL	судя	наверху, над, на	ALL	NEG	идти PRS.3SG

фæрсæрдама ».

фæрс æрдæ -мæ
фарс₂ æрдæг -мæ
бок, сторона сторона ALL

А это потому так, что они не сказали тост за здоровье афсин, которая прислуживает им, которая им готовит, и она обиделась, поэтому дым идет не вверх, а в сторону».

3.1 'Ма ин	кæстæр	уотæ	зæгъуй	: « Цæмæй æй
ма ин	кæстæр	уотæ	зæгъ -уй	цæмæй æй
ма ₂ ин	кæстæр	уотæ	зæгъ -уй	цæмæй ₁ æй ₂
и 3SG.ENCL.DAT	младший	так	сказать PRS.3SG	что.ABL 3SG.ENCL.GEN

базудтай

ба- зуд -т -ай
ба- зуд -т -ай
PREF знать,уметь TR PST.TR.2SG

И тогда младший говорит: «Откуда ты знаешь?».

3.2 « **Ба'й** зудтон », – **аема хәснаә**
 ба 'й зуд -т -он аема хәсн -ә
 ба әй₂ зуд -т -он₁ аема хәсн -ә₁
 CONTR 3SG.ENCL.GEN знаять,уметь TR PST.TR.1SG и пари NOM

искодтонцә : « **Цәуәнай фәццәуән** , **мадта** ,
 ис- код -т -онцә цәуәнай фәц- цәу -ән мадта
 ис- код -т -онцә фә- цә -ән₄ мадта
 PREF делать TR PST.TR.3PL PREF идти SUBJ.1PL итак,тогда

фәццәуән , **ба'й** **бәрәг** **кәнән** , **аема** ,
 фәц- цәу -ән ба 'й бәрәг кән -ән аема
 фә- цә -ән₄ ба әй₂ бәрәг кән -ән₂ аема
 PREF идти SUBJ.1PL CONTR 3SG.ENCL.GEN определенный делать PRS.1PL и

кәд әз раст уон , **уәд ду нивгәрддзәнә** **нәл**
 кәд әз раст уон уәд ду ни- вгәрд -дзәнә нәл
 кәд әз раст уон уәд₁ ду ни- әвгәрд -дзәнә нәл
 если я правда быть.SUBJ.1SG тогда ты PREF зарезать,заколоть FUT.2SG самец

фус аема дәс ләги **фәххинцдзәнә**
 фус аема дәс ләг -и фәх- хинц -дзәнә
 фус аема дәс ләг -и₁ фә- хинц -дзәнә
 баран и десять мужчина, человек GEN PREF принимать, угощать FUT.2SG

«Знаю», – и они поспорили: «Ну давай пойдём тогда к ним, и если я говорю правду, тогда ты зарежешь барана и угостишь меня и ещё десять человек.

3.3 **Кәд ду рамболай** , **уәдта әз нивгәрддзәнән**
 кәд ду ра- мбол -ай уәдта әз ни- вгәрд -дзәнән
 кәд ду ра- әмбол -ай уәдта₁ әз ни- әвгәрд -дзәнән
 если ты PREF выиграть PST.TR.2SG потом я PREF зарезать,заколоть FUT.1SG

аема әз дәу фәххинцдзәнән **дәс ләгей**
 аема әз дәу фәх- хинц -дзәнән дәс ләг -ей
 аема әз дәу фә- хинц -дзәнән дәс ләг -ей
 и я ты.GEN PREF принимать, угощать FUT.1SG десять мужчина, человек GEN.PRN

хәццә ».

хәццә

хәццә

вместе

А если ты выиграешь, тогда я зарежу барана и угощу тебя и ещё десять человек».

4.1 **әрбацудәнцә** , **'ма уәртә** **памятник кәми ес** , **уой**
 әрба- цуд -әнцә ма уәртә памятник кәми ес уой
 әрба- цуд₁ -әнцә ма₂ уәртә памятник кәми ес₁ уой₃
 PREF идти PST.INTR.3PL и вон (близко) памятник где EXT он,она.GEN

фәстети **уәләмәә** **иссудәнцә**
 фәст -ет -и уәләә -мә ис- суд -әнцә
 фәст -ет -и₂ уәләә -мә ис- цуд₁ -әнцә
 за,после PL.PRN INESS наверху, над, на ALL PREF идти PST.INTR.3PL

Пришли они, и вон, где стоит памятник, за ним они пошли наверх.

4.2 **Исхәртгәнцә** , **аема уоми минкый** **биццеутә**
 ис- хәртг -әнцә аема уоми минкый биццеу -т -ә
 ис- хәртг -әнцә аема уоми минкый биццеу -т -ә₁
 PREF достигать PST.INTR.3PL и там маленький мальчик PL NOM

тургы   **гъазтонцæ**
тургъ -и   гъазт -онцæ
тургъ -и₂   гъазт₂ -онцæ
двор INESS   играть PST.TR.3PL

Пришли, и там во дворе играли мальчики.

4.3 Биццеутæ   **уони**   **ку**   **фæуидтонцæ**   ,   **дууæ**
биццеу -т -æ   уони   ку   фæу- уид -т -онцæ   дуу -æ
биццеу -т -æ₁   уони₂   ку   фæ- уид -т -онцæ   дуу -æ₁
мальчик PL NOM   они.GEN   когда   PREF   видеть PL PST.TR.3PL   два NOM

лæгей   ,   **уæд**   **бауадæнцæ**   **æма**   **зæрæндтæн**
лæг   -ей   уæд   ба- уад -æнцæ   æма   зæрæнд -т -æн
лæг   -ей   уæд₁   ба- уад -æнцæ   æма   зæронд -т -æн₁
мужчина, человек GEN.PRN   тогда   PREF   бежать PST.INTR.3PL   и   старость PL DAT

загътонцæ   :   « **Бабатæ**   ,   **дæлæ**   **æндегæй**   **дууæ**
загът -онцæ   баба   -т -æ   дæлæ   æндегæй   дуу -æ
загът -онцæ   баба   -т -æ₁   далæ   æндегæй   дуу -æ₁
сказать PST.TR.3PL   отец,дедушка PL NOM   вон.там.внизу   снаружи   два NOM

иуазæги   ,   **дууæ**   **лæги**   **бæхтæбæл**   **лæууы**   ».
иуазæг -и   дуу -æ   лæг   -и   бæх   -т -æбæл   лæу   -уй
иуазæг -и₁   дуу -æ₁   лæг   -и₁   бæх   -т -бæл   лæу   -уй
гость GEN   два NOM   мужчина, человек GEN   лошадь PL SUPER   стоять PRS.3SG

. Когда мальчики их увидели, двоих мужчин, они побежали и сказали старшим: «Дедушки, на улице двое гостей, двое мужчин на конях».

5.1 æма син   **еци**   **бабатæ**   **загътонцæ**   :   « **Цотæ**
æма син   еци баба   -т -æ   загът -онцæ
æма син   еци баба   -т -æ₁   загът -онцæ
и   3PL.ENCL.DAT   тот   отец,дедушка PL NOM   сказать PST.TR.3PL

æрбасæ   **хонетæ**   ,   **бæхтæ**   **ба**
æрба- сæ   хон   -етæ   бæх   -т -æ   ба
æрба- сæ₃   хон   -етæ   бæх   -т -æ₁   ба
PREF 3PL.ENCL.GEN   приглашать PRS.2PL   лошадь PL NOM   CONTR

бафснайетæ   ».
ба- фснай -етæ
ба- æфснай -етæ
PREF хранить PRS.2PL

И тогда эти старики сказали: «Идите и приведите их, а коней привяжите».

5.2 Æрбасæ   **худтонцæ**   ,   **æма**   **иуазæг**   **кæддæридæр**
æрба- сæ   худ   -т -онцæ   æма   иуазæг   кæддæридæр
æрба- сæ₃   худ   -т -онцæ   æма   иуазæг   кæддæридæр
PREF 3PL.ENCL.GEN   приглашать TR PST.TR.3PL   и   гость   всегда

хъазар адтæй   **æма**   **иуазгуги**   **хестæри**   **хестæрти**   **хæццæ**
хъазар адтæй   æма   иуазгу -т -и   хестæр -и   хестæр -т -и   хæццæ
хъазар адтæй   æма   иуазæг -т -и₁   хестæр -и₁   хестæр -т -и₁   хæццæ
дорогой быть.PST.3SG   и   гость PL GEN   старший GEN   старший PL GEN   вместе

æртиккагæн   **исбадун**   **кодтонцæ**   ,   **кæстæри**
æртиккаг -æн   ис- бад -ун код -т -онцæ   кæстæр -и
æртиккаг -æн₁   ис- бад -ун₂ код -т -онцæ   кæстæр -и₁
третий DAT   PREF сидеть INF   делать TR PST.TR.3PL   младший GEN

ба-кастæрти хæццаæ .

ба кастæр -т -и хæццаæ

ба кастæр -т -и₁ хæццаæ

CONTR младший PL GEN вместе

Они их привели, а гостя всегда почитали, и старшего из гостей посадили со старшими на место третьего старшего, а младшего – с младшими.

6 **Æгъдаумæ гæсгæ , иуазгути хестæраен ниуазен**
 æгъдау -мæ гæсгæ иуазгу -т -и хестæр -æн ниуаз -æн
 æгъдау -мæ гæсгæ иуазæг -т -и₁ хестæр -æн₁ ниуаз -æн₃
 нрав, обычай ALL судя гость PL GEN старший DAT пить NMLZ

равардтонцаæ æма кувди барæ , æма
 ра- вард -т -онцаæ æма кувд -и бар -æ æма
 ра- æвард -т -онцаæ æма кувд -и₁ бар₁ -æ₁ æма
 PREF класть,ставить TR PST.TR.3PL и пир, застолье GEN право,воля NOM и

фæдздзурдта : « Аци бон , дан , æстæмаей -
 фæдз- дзурд -т -а аци бон дан æстæм -æй -
 фæ- дзурд₁ -т -а₁ аци бон₂ дан æстæм -æй
 PREF говорить TR PST.TR.3SG этот день мол восьмой ABL

астмæ кувд ... кувд ... кувд ке ес , уой
 аст -мæ кувд кувд кувд ке ес уой
 аст -мæ кувд кувд кувд ке₃ ес₁ уой₃
 восемь ALL пир, застолье пир, застолье пир, застолье что EXT он,она.GEN

базудтон , фал , дан , уæ хъуæцаæ
 ба- зуд -т -он фал дан уæ хъуæцаæ
 ба- зуд -т -он₁ фал дан уæ₂ хъуæцаæ
 PREF знать,уметь TR PST.TR.1SG однако мол POSS.2PL дым

фæрсæрдæмаæ цаемаен цаеуй уой ба
 фæрс æрдæ -мæ цаемаен цаеу -й уой ба
 фæрс₂ æрдæг -мæ цаемаен цае -уй уой₃ ба
 бок, сторона сторона ALL почему,зачем идти PRS.3SG он,она.GEN CONTR

уин æргом зæгъун ».
 уин æргом зæгъ -ун
 уин₁ æргом зæгъ -ун₃
 2PL.ENCL.DAT явный сказать PRS.1SG

По агъдау, старшему поднесли нуазан (почетный бокал) и предоставили слово, и он сказал: «Говорят, вы сегодня уже восьмой день сидите, я узнал, что у вас кувд, но у вас дым идет в сторону, и я вам прямо скажу, почему это так».

7.1 **Æма , дан , цаемаæ гæсгæ ?**
 æма дан цаемаæ гæсгæ
 æма дан цаемаæ гæсгæ
 и мол что.ALL судя

И, мол, почему?

7.2 **Æма , дан , сумах аст бонемаæ бадетæ , хуæретæ**
 æма дан сумах аст бон -емаæ бад -етæ хуæр -етæ
 æма дан сумах аст бон₂ -емаæ бад -етæ хуæр₁ -етæ
 и мол вы.NOM восемь день ALL.PRN сидеть PRS.2PL есть PRS.2PL

ниуазетæ	цийнæ	кæнетæ	фал	дан	сумахæн
ниуаз -етæ	цийн -æ	кæн -етæ	фал	дан	сумахæн
ниуаз -етæ	цийн -æ ₁	кæн -етæ	фал	дан	сумахæн
пить PRS.2PL	радость NOM	делать PRS.2PL	однако	мол	вы.DAT

уæ	рази	ци	ес	уони	ка	æрцæттæ
уæ	раз -и	ци	ес	уони	ка	æр- цæттæ
уæ ₁	раз -и ₂	ци	ес ₁	уони ₂	ка	æр- цæттæ
2PL.ENCL.GEN	перед INESS	что EXT	они.GEN	кто	PREF	готовый

кодта , **уоци** **силгоймаги** **ном** **ба** , **дан** , **не**
код -т -а уоци силгоймаг -и ном ба дан не
код -т -а₁ уоци силгоймаг -и₁ ном ба дан не₂
делать TR PST.TR.3SG тот женщина GEN уважение CONTR мол NEG

'ссирдтайтæ	æма	уæбæл	бостæ	кæнуй
'с- сирд -т -айтæ	æма	уæбæл	бост -æ	кæн -уй
ис- -т -айтæ	æма	уæбæл	бост -æ ₁	кæн -уй
PREF TR PST.2PL	и	2PL.ENCL.SUPER	обида NOM	делать PRS.3SG

? И, говорит, вы сидите уже восьмой день, угощаетесь, пьете, веселитесь, но, говорит, вы не выпили за здоровье той женщины, которая приготовила все то, что перед вами, и она обиделась на вас.

8.1 'Ма уæ	хъуæцæ	фæрсæрдæмæ	уомæн	цæуй
ма уæ	хъуæцæ	фæрс æрдæ -мæ	уомæн	цæу -й
ма ₂ уæ ₂	хъуæцæ	фарс ₂ æрдæг -мæ	уомæн	цæ -уй
и POSS.2PL	дым	бок, сторона	сторона ALL	он,она.DAT идти PRS.3SG

И поэтому у вас дым идет в сторону.

8.2 'Ма æрбахудтонцæ	æфсийни	йæ	размæ
ма æрба- худ -т -онцæ	æфсийн -и	йæ	раз -мæ
ма ₂ æрба- худ -т -онцæ	æфсийн -и ₁	æ ₂	раз -мæ
и PREF приглашать TR PST.TR.3PL	хозяйка GEN	POSS.3SG	перед ALL

раин	арфæ	кодта	уæдта
ра- ин	арф -æ	код -т -а	уæдта
ра- ин	арф -æ ₁	код -т -а ₁	уæдта ₁
PREF 3SG.ENCL.DAT	благословение, поздравление	NOM	делать TR PST.TR.3SG потом

ин	ниуазæн	равардта
ин	ниуаз -æн	ра- вард -т -а
ин	ниуаз -æн ₃	ра- æвард -т -а ₁
3SG.ENCL.DAT	пить NMLZ	PREF класть,ставить TR PST.TR.3SG

Тогда привели афсин, поблагодарили ее, и поднесли ей нуазан (почетный бокал).

8.3 Æма æфсийнæ	ка'й	силгоймаг	е
æма æфсийн -æ	ка 'й	силгоймаг	е
æма æфсийн -æ ₁	ка æй ₁	силгоймаг	е ₁
и хозяйка NOM	кто быть.PRS.3SG	женщина	он,она

ниммæйтæй	ниррохс	æй	йæ	цæсгом
ним- мæйт -æй	нир- рохс	æй	йæ	цæсгом
ни- -æй	ни- рохс	æй ₁	æ ₂	цæсгом
PREF PST.INTR.3SG	PREF свет	быть.PRS.3SG	POSS.3SG	лицо

райдзулдæй
ра- йдзулд -æй
ра- -æй
PREF PST.INTR.3SG

И афсин обрадовалась, повеселела, ей было приятно.

9.1	Сæ	хъуæцæ	дæр	фæрсæрдæмæ		нæбал		цудæй		
	сæ	хъуæцæ	дæр	фæрс	æрдæ	-мæ	нæ- =бал	цуд -æй		
	сæ ₂	хъуæцæ	дæр	фарс ₂	æрдæг	-мæ	нæ- =бал	цуд ₁ -æй		
	POSS.3PL	дым	FOC	бок, сторона	сторона	ALL	NEG =больше	идти PST.INTR.3SG		
	фал	хæрдмæ	цæун	райдæдта				æма син		
	фал	хæрд -мæ	цæ -ун	ра- йдæд	-т	-а		æма син		
	фал	хæрд -мæ	цæ -ун ₂	ра- идæд	-т	-а ₁		æма син		
	однако	подъем	ALL	идти INF	PREF	начинать	TR PST.TR.3SG	и 3PL.ENCL.DAT		
	загъта	:	«	Фæуидтайтæ		силгоймаг	,	мадæ	-	е
	загът	-а		фæу- уид	-т	-айтæ	силгоймаг	мад	-æ	е
	загът	-а ₁		фæ- уид	-т	-айтæ	силгоймаг	мад	-æ ₁	е ₁
	сказать	PST.TR.3SG		PREF	видеть	TR	PST.2PL	женщина	мать	NOM он,она

æй **нимайгæ**
 æй нимай -гæ
 æй₁ нимай -гæ
 быть.PRS.3SG уважать CONV

Дым начал идти вверх, а не в сторону, и он им сказал: «Вот видите, женщина, она мать, и всегда нужно ее почитать».

9.2	Уæ	сæргъи		лæууй		æма ин
	уæ	сæргъ	-и	лæу	-уй	æма ин
	уæ ₁	сæргъ	-и ₁	лæу	-уй	æма ин
	2PL.ENCL.GEN	изголовье,во.главе	GEN	стоять	PRS.3SG	и 3SG.ENCL.DAT

йæ **ном** **нæ** **иссирдтайтæ** **æма** **макæдбал**
 йæ ном нæ ис- сирд -т -айтæ æма макæд =бал
 æ₂ ном нæ₂ ис- -т -айтæ æма макæд =бал
 POSS.3SG уважение NEG PREF TR SUBJ.2PL и никогда =больше

бакæнтæ **гъеуотæ** ».
 ба- кæн -т -æ гъе уотæ
 ба- кæн -т -æ₂ гъе уотæ
 PREF делать TR IMP.2SG вот так

Она вам прислуживает за столом, а вы не выпили за ее здоровье. Никогда больше так не делайте».

10.1	Уæхæн хабар	адтæй	ами	,	æма	куд	бадзубанди
	уæхæн хабар	адтæй	ами		æма	куд	ба- дзубанди
	уæхæн хабар	адтæй	ами		æма	куд	ба- дзубанди
	такой	событие,дело	быть.PST.3SG	здесь	и	как	PREF речь

кодтонцæ **еци** **дууæ** **барæги** **уотемæйти** **кæстæр**
 код -т -онцæ еци дуу -æ барæг -и уотемæй -т -и кæстæр
 код -т -онцæ еци дуу -æ₁ барæг -и₁ уотемæй -т -и₁ кæстæр
 делать TR PST.TR.3PL тот два NOM всадник GEN таким.образом PL GEN младший

фæххуæрди **æй** **æма ин** **гæнæн**
 фæх- хуæрд -и æй æма ин гæнæн
 фæ- хуæрд₁ -и₁ æй₁ æма ин гæнæн
 PREF есть GEN быть.PRS.3SG и 3SG.ENCL.DAT возможность,средство

нæбал **адтæй** **æма** **хæснаг** **куд** **адтæй** **уотæ**
 нæ- =бал адтæй æма хæсн -аг куд адтæй уотæ
 нæ- =бал адтæй æма хæсн -аг куд адтæй уотæ
 NEG =больше быть.PST.3SG и пари SUF как быть.PST.3SG так

бакодта

ба- код -т -а

ба- код -т -а₁

PREF делать TR PST.TR.3SG

Была такая история, и как они и договорились, младший проиграл, у него уже не было выбора, и как они договорились, так он и сделал.

10.2 **Æма абони дæр ма** , **æвæццæгæн** , **бадунцæ** , **хуæрунцæ** .
æма абони дæр ма æвæццæгæн бад -унцæ хуæр -унцæ
æма абони дæр ма₃ æвæццæгæн бад -унцæ хуæр₁ -унцæ
и сегодня FOC еще вероятно сидеть PRS.3PL есть PRS.3PL

И по сей день они сидят, наверное, и пируют.

10.3 **Е æцæг адтæй æма нæ адтæй** , **уой цæмæй**
е æцæг адтæй æма нæ адтæй уой цæмæй
е₁ æцæг адтæй æма нæ₂ адтæй уой₃ цæмæй₁
это правда,истина быть.PST.3SG и NEG быть.PST.3SG он,она.GEN чтобы

базонæн уæдмæ ба сумах фæццæретæ , **мæ**
ба- зон -æн уæд -мæ ба сумах фæц- цæр -етæ мæ
ба- зон -æн₂ уæд₁ -мæ ба сумах фæ- цæр -етæ мæ₂
PREF знать PRS.1PL тогда ALL CONTR вы.NOM PREF жить PRS.2PL POSS.1SG

дзæбæх кæстæртæ !

дзæбæх кæстæр -т -æ

дзæбæх кæстæр -т -æ₁

хороший младший PL NOM

И дай бог вам прожить до тех пор, пока мы не узнаем, было ли это на самом деле, или нет!